

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΒΙΒΛΙΟΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ
ΜΕΤΕΦΟΝΗΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΤΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ
ΙΔΡΥΤΗΣ: ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ

1948

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ Α.Ε.

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ"

38 - ΟΔΟΣ ΤΣΟΡΤΣΙΑ - 38

ΑΘΗΝΑΙ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΝΑΖΟΣ

Προσπαθώ, τώρα που ή πνευματική κ' ή ψυχική του ουσία έχασε το ανθρωπινό της περίβλημα, να την συνοψίσω, να την κλείσω πριν γίνει καθαρή ροή και φύγει για πάντα, σε δυο - τρεις λέξεις, και στο νοῦ μου έρχονται οι λέξεις: λεπτότητα, διακριτικότητα, μοναξιά. "Οτι ο Γεώργιος Νάζος, στην ελληνική λογοτεχνική οικογένεια των τριάντα τριάντα - δυο

τελευταίων χρόνων, ξεχώρισε με μιὰ εξαιρετική διακριτικότητα και λεπτότητα, και με μιὰ σπάνια αγάπη για τή μοναξιά και με μιὰ σπάνια ζωή μοναχική, δέν υπάρχει καμιά αμφιβολία. Αὐτά τὰ γνωρίσματα θά ξάνοιγαν σάν τὰ πιό βασικά, σάν τὰ πιό χαρακτηριστικά, όχι μόνο οι λογοτέχνες, αλλά και οι άλλοι φίλοι του, και οι γνώριμοί του, και οι συγγενείς του και οι δικοί του. Είμαι βέβαιος ότι ποτέ δέν ἐνόχλησε κανένα, ποτέ δέ θέλησε να φαντάξει, ποτέ δέ θέλησε να ξεγελάσει ούτε τόν ἐαυτό του ούτε τούς άλλους. Είχε μιὰ σιόφφα γνήσιου ἐσωτερικού ἀνθρώπου, σχεδόν όχι μεσημβρινού, εὐθύς ἐξ ἀρχῆς.

Από τὰ ὀρατά περιστατικά τῆς ζωῆς του, ἕνα - δυο νομίζω ότι θά μᾶς βοηθούσαν να συλλάβουμε καθαρότερα τήν οὐσία τῆς προσωπικότητάς του. Μιὰ ἀρρώστια που τόν κράτησε κρεβατωμένο περισσότερο ἀπό ἕνα χρόνο, ἐκεῖ, κατά τὰ τέλη τῆς ἐφηβείας του, και τὰ ξεμοναχιάσματά του, μήνες ὀλάκερους, σε νησιά προπάντων, αλλά και σ' άλλα μέρη, όπου του ἄρεζε να πηγαίνει να κυνηγᾷ. Τό κυνήγι ἔπιασε πολύ τόπο στη ζωῆ του, όπως ἐπίσης και ἡ ἀ-

γάπη για τὰ σκυλιά, ἀγάπη περίεργη, όταν σκεφτεῖ κανείς ότι σκυλί του μετέδωσε τούς ἐχινόκοκκους, που τούς πλήρωσε με τόσο πόνο, τόση δοκιμασία, και που παρ' ὀλίγο να του στοίχιζαν τή ζωή. Τά άλλα περιστατικά, ταξίδια, ἐργασία σ' ἐφημερίδες, βέβαια κ' ἐκεῖνα χάραξαν στην ψυχῆ του τ' ἀχνάρια τους, ἐπήρεσαν τήν πορεία τῆς ψυ-

χῆς και του πνεύματός του, για τή βαθύτερη δμως ὑπόστασή του δέ νομίζω ότι θά είχαν σπουδαία πράγματα να μᾶς ποῦν.

Για ποιό λόγο, παιδάκι ἀκόμα, αἰσθάνθηκε τήν ἐπιθυμία ὁ Νάζος να γράψει γαλλικούς στίχους και όχι ἐλληνικούς, δέν τό ξέρω. Και δέν ξέρω γιατί και ἀργότερα, στα 1917, όταν φανερώθηκε σ' ἕνα περιοδικό, που τό ἐκδίδαμε μιὰ συντροφιά, στο «Λόγο», δημοσίεψε δυο γαλλικά ποιήματα, ἕνα δεκαεφτάστιχο (τέσσερα τετράστιχα, και ἡ ἐπανάληψη του πρώτου στίχου), τό: «Oh, m' en aller par un de ces soirs étouffants...» και τό «Vitrail», που δίπλα και λίγο πιό

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΝΑΖΟΣ

κάτω ἀπό τόν τίτλο εἶναι χαραγμένα τὰ γράμματα Μ. Λ., ἀρχικά ποιός ξέρει ποιᾶς τρυφερῆς και αἰσθαντικῆς κοπέλλας που του τό ἐνέπνευσε. Στά ποιήματα αὐτά, ἰδίως στο πρώτο, ἀκούει κανείς ὀλοκάθαρα μερικούς πολύ οὐσιαστικούς τόνους του συμβολισμού. Και τὰ δυο εἶναι καμωμένα ἀπό ἕνα ρευστό, ἀέρινο, μουσικό ὑλικό. "Οπως και τόσοι ἄλλοι, ἀπό τόν Οὐράνη και τόν Λαπαθιώτη, ὡς τόν Τέλλο Ἄγρα και τόν Μῆτσο Παπανικολάου, ἔτσι και ὁ Νάζος, εἶχε βυζάζει και εἶχε ἀνατραφεῖ με τό γά-

λα του συμβολισμού. Παραθέτω, σε πρόχειρη πεζή μετάφραση, το πρώτο από τα ποιήματα, για να δεί ο αναγνώστης πόσο, και χωρίς τη μουσική του στίχου, ή ύφή του είναι στην ουσία της μουσική, πόσο δείχνει το κλίμα απ' όπου προέρχεται: «*Ω! να φύγω ένα απ' αυτά τα πνιγερά βράδια, — Να πάω το φτωχό αυτό σώμα, το τόσο κουρασμένο, σαν ένα νεκρόν — Σιγά, μ' ένα βήμα πολύ άργο και με βαρειούς ψαλμούς, — Έξω απ' την πόλη, και, εκεί, στο θυμίαμα των άρωμάτων — Των κάμπων, να το ξαπλώσω για πάντα, το φτωχό αυτό σώμα — Το τόσο αγαπημένο, τόσο μισημένο, να το ξαπλώσω για πάντα — Με τα μπράτσα ανοιγμένα, φάτσα στον ούρανό, με τα πόδια στο χορτάρι — Με το ρόχθο των κυμάτων στ' αυτιά, και τότε —* Άς κατέβει ή Γαλήνη άπάνω του... άστρα σε μπουκέτα... — Άρμόνια μακρυνά... εώδια από άγριες βιολέττες. — Συγκέχυμένες αναμνήσεις των αισθήσεων του... ήχοι... όράματα... τραγούδια — Φιλιά... δεθήτε σε στεφάνι, καθάρια προσφορά — Γύρω από το μέτωπό σου, μένε εκεί, Μάρτυρα, στην άτέλειωτη ανάπαυση... — *Ω, μένε στα σιτάρια και στις παπαρουνες κάτω από τις μεγάλες φτελιές. —* Η δροσιά άς το σκεπάσει, και ό άέρας άς το άποκοιμίσει, — Νανούρισε, ω, νανούρισε, ω Γή, ντό, ντό, το παιδί σου. — *Ω! να φύγω ένα απ' αυτά τα πνιγερά βράδια...»*

Να δώσω και με τα διαβάσματα που ξεκινάει ο Νάζος εκείνο τον καιρό — 1914-1918 — το χρωματισμό του κλίματος μέσα στον όποιο μόρφωσε την προσωπικότητά του; Στο σπίτι του, που πήγαινα, έβλεπα βιβλία που τα περισσότερα τα διάβαζα κ' έγώ ή τα είχα διαβάσει. Μου μιλούσε ό Νάζος για τον Nietzsche, — που είχε αρχίσει να γράφει γι' αυτόν ή σκιτσάριζε μιá μελέτη, — για τον Καρλάιλ — ό «Σάρτορ Ρεζάρτους» τον διασκεδάζε πολύ — για διάφορους άλλους, που δέν τους θυμάμαι, και, φυσικά, και για μερικούς συμβολιστές, τον Βερλαίν πρό πάντων, που τον αγαπούσε ιδιαίτερα, και που είχε μεταφράσει (μου διάβασε τη μετάφραση, δέν ξέρω αν τη δημοσίευσε) και τό περίφημο, (άπό την «Sagesse»):

Le ciel est, par dessus le toit,
Si bleu, si calme!

.....

Άργότερα, μου μίλησε για τον Πιραντέλλο, που τον είχε και προσωπικά γνωρίσει στην Ιταλία, και, μ' έξαιρετικό θαύμασμο, και για τον Προύστ. Βιβλίο του Νάζου ήταν ό τόμος του Προύστ που πρωτοδιάβασα.

Δέ μπορώ να βεβαιώσω αν του άρεζαν οι κλασικοί ή αν είχε διαβάσει κλασικούς. Άγαπούσε να άπαγγέλλει στίχους του Ντάντε — ήξερε πολύ καλά Ιταλικά — μιá μέρα μου διάβασε — γερμανικά — (ήξερε νομίζω και

κάμποσα γερμανικά) τον πρόλογο άπό την «Ίφιγένεια» του Γκαίτε, μεγάλη όμως άγάπη δέ φαντάζομαι να είχε για τους κλασικούς. Κλίμα του ήτανε οι «μοντέρνοι», όπως δά και των περισσότερων απ' τους άλλους έμας. Ποιοι όμως «μοντέρνοι» στάθηκαν σταθμός αποφασιστικός για τον Νάζο (ό Nietzsche, ό Καρλάιλ, ό Κνουτ Χάμσουν, ό Δοστογιέφσκι, ό Προύστ;) αυτό δέν τό ξέρω. Τους διάβαζε όλους με πάθος, και ό «Σάρτορ Ρεζάρτους» του Καρλάιλ, τόσο του άρεζε, ώστε άργότερα, μερικές του κριτικές στις έφημερίδες τις ύπόγραφε με τό ψευδώνυμο «Σάρτορ».

Όταν σκέπτομαι τον Λίνο Καρζή, τον Άλκη Θρύλο, τον Μπαρλά, τον Παπατσώνη, τον Μιχαλόπουλο, άλλους λογοτέχνες της γενιάς μου, βλέπω ότι τό περπάτημά τους τό παρακολούθησα βήμα προς βήμα. Τέτοιο πράμα δέν συνέβηκε με τον Νάζο. Τον έχανα για καιρό, για μήνες, και έπειτα, έξαφνα, τον ξανάβρισκα. Έτσι, θυμούμαι, σαν σε όνειρο (και τί λιγάκι μακρυνό της ζωής δέν είναι όνειρο;) συναντήσεις μας στο σπίτι του, κάποτε στο Νέο και ύστερα στο Παλαιό Φάληρο, σ' ένα σπιτάκι στην Κηφισιά, όπου φιλοξένησε τον Ιστράτι (για τον όποιο και έγραψε άργότερα ένα πολύ ώραίο άρθρο στη «Νέα Έστία»), σε διάφορα άλλα μέρη, που δέν χαραχτηκαν ζωηρά στη μνήμη μου, κ' έσβησαν. Ό Νάζος δούλευε σε έφημερίδες, ταξίδευε, χανότανε καλοκαίρια ολάκερα σε νησιά. Και ήταν σχεδόν ένα ξάφνισμα για μένα όταν ή τύχη τ' όφερε και τον άντάμωνα σε κανένα άθηναίικο δρόμο.

Δέν τον πολυρωτούσα τί έγραφε. Είχα την έντύπωση ότι δέν του πολυάρεζε να τον ρωτούν για τό τί γράφει, και για να πω την άλήθεια, ήτανε έποχές που πίστευα ότι ό Νάζος δέν έγραφε τίποτε. Δέ δημοσίευε πουθενά, μόνο καμιά φορά μου διάβαζε κάτι που είχε γράψει, που δέν εμπαινε όμως σε σειρά, σε συνέχεια, που ήτανε σαν ξεπέταγμα που δέν ήξερες με ποιό κύκλο εργασίας του να τό συνδέσεις. Έτσι, μου διάβασε πριν άπό χρόνια, μερικές σκηνές άπό ένα μικρό θεατρικό του έργο, νομίζω μονόπραχτο. Έπρόκειτο για κάτι Άθηναίους έκδρομείς, που πάνε στη Νάξο και βρίσκουν εκεί μιá γυναίκα, ένα είδος Έμμας Μποβαρύ, που ζή με τον καημό της Άθήνας. Τό τέλειωσε, δέν τό τέλειωσε αυτό τό δραματάκι, έσκισε ό,τι είχε γράψει; Στα χαρτιά του που είδα, δέ βρίσκεται.

Με την ποίηση είχε ξεκίψει άπό τό 1917. Τί έγραφε λοιπόν; Μελέτες, διηγήματα, τίποτε άλλο; Για καιρό, ίσως μόνο κομμάτια δημοσιογραφικά. Με τη δημοσιογραφία άσχολήθηκε κάμποσα χρόνια και του πήρε κάμποσο καιρό. Και την αγαπούσε, νομίζω. Άγαπούσε τα είδη τα δημοσιογραφικά που «σηκώνουν» λογοτεχνία, και όπου μπορεί να βάλει κανείς φαντασία, εύαισθη

σία, ακόμα και έκφραση λογοτεχνική. Έτσι έγραψε καμπάνιες, ανταποκρίσεις από διάφορα ταξίδια του — στην Αμερική, στην Αγκυρα — που μερικές θά μπορούσαν να φιλοξενηθούν, αν μαζευόντανε τό έργο του σέ βιβλίο¹, σέ κάποια γωνιά, μικρά χρονογραφήματάκια, τώρα τελευταία, ένα-ένα μισυ χρόνο, στην «Ακρόπολη», μέ τόν τίτλο «Πρωίνες Σκέψεις», κριτικές θεατρικές, «άναγνώσματα» (ό περίφημος «Ίβανώφ» στόν «Ασύρματο»), αλλά — παλαιότερα, στην «Καθημερινή» — και διάφορα πρωτοχρονιάτικα και Χριστουγεννιάτικα διηγήματα. Ποιήματα ξανάγραψε στην Κατοχή και μετά την Κατοχή, που μερικά τά υπόγραφε μέ τό ψευδώνυμο Πέτρος Πέτρο.

Δέν ξεύρω αν θά συνέχιζε ό Νάζος τήν έμμετρή του παραγωγή. Έστώ και τόσο λιγοστή και τόσο αποραδική, και αν θά εύρισκε τόνους και τρόπους ακόμα πιό προσωπικούς άπ' αυτούς που μάς άφησε, στό διήγημα όμως νομίζω ότι είχε φτάσει σέ κάτι άληθινά προσωπικό, ίσως άλλωστε στό διήγημα νά διοχέτευε και ό,τι βαθύτερα ποιητικό έκρυβε μέσα του και που ή έμμετρη έκφρασή του πέρα-πέρα δέν τόν ίκανοποιούσε. Πάντως, άνέκαθεν τό διήγημα τόν άπασχολούσε, ιδίως τά τελευταία αυτά χρόνια, και ό,τι πιό ώριμο, πιό τελειωτικό, προσωπικότερο άφίνει είναι τά τέσσερα διηγήματα που δημοσίεψε, τό 1945 («Ο Τσίρος», «Ο Σούρσουλας», «Τ' Ολάσπρο Θάμπος»), και τό 1947 («ΟΙ Τέσσερις») στη «Νέα Έστία». Χάρη και άνεση διηγηματική, σύνθεση, γλώσσα, εύαισθησία, όλα υπάρχουν στα διηγήματα αυτά. Υπάρχει και χιούμορ. Στόν άνθρωπο ήτανε ένα άπό τά κυριώτερα γνωρίσματα. Τό βρίσκουμε και στό έργο.

Στά νησιά, στα χωριά που γύριζε είχε μαζέψει εικόνες, είχε γνωρίσει ανθρώπους, Όχι μόνο στην έπαρχία, αλλά κ' έδω στην πρωτεύουσα, προτιμούσε τους άπλοϊκούς λαϊκούς τύπους. Δέν τόν ξεκούραζαν μονάχα, εύρισκε και σέ ό,τι έλεγαν και στόν τρόπο που τδλεγαν μεγαλείτερο ένδιαφέρον και πολύ μεγαλείτερο θέλητρο παρά σέ ό,τι άκουγε νά λένε οι άστοί στα σαλόνια τά άθηναίικα. Και του έδιναν και πιό πλούσιο διηγηματογραφικό ύλικό, οι λαϊκοί τύποι. Σέ όλα σχεδόν τά διηγήματά του, δέ βλέπεις παρά νησιώτες, χωριάτες, θαλασσινούς. Προσπάθουσε νά μπει στα βαθύτερα στρώματα τής ψυχής τους, νά καταλάβει πως σκέπτονται, πως άντικρύζουν τή ζωή, τους καθημούς, τά μεράκια τους. Και πρόσεχε και τή γλώσσα τους. Στα τελευταία του διηγήματα, αισθάνεσαι μιá γλώσσα που δέν υπακούει σέ κανένα σχολικό πρόσταγμα, δέν πλάθεται πάνω σέ κανένα «roncif», ούτε μικτό — άς τό πώ έτσι — ούτε «καθάριο» δι-

μοτικό. Είναι μιá γλώσσα χωρίς παραστράτισμα λεκτικό, γραμματικό, συντακτικό, σωστή, που δέν έχει όμως καμιά στέγνα και δέ σου δίνει ούτε στιγμή τήν έντύπωση του τεχνητού, μολονότι περνά και τή ζυγίζει πολύ άυστηρά ένας κανόνας γλώσσας και ύφους. Η ζωντάνια της, ή άλήθεια της όφείλονται βέβαια και στην αισθητική συνείδηση του Νάζου, που ήξερε ότι χωρίς όργανο γλωσσικό καλό, δέ γράφεται λογοτέχνημα καλό, ότι όργανο γλωσσικό και ούσία του λογοτεχνήματος δέ χωρίζονται, όφείλονται όμως και στη μακρά και στενή έπαφή του μέ τους ανθρώπους, που αυτοί μόνο κρατούν τό χρυσό κανόνα τής γλώσσας, που ή έκφρασή τους δέ μπαίνει σέ άκίνητες και όμοιόμορφες φόρμες, παρά, και αν δέν πλάθεται κάθε στιγμή, σου δίνει ώστόσο τό αίσθημα ότι πλάθεται κάθε στιγμή, εκεί δά καθώς βγαίνουν τά λόγια άπό τά χείλη τους.

Η λυγεράδα, οι κυματισμοί τής πρόζας του Νάζου, είναι τό μουσικό της στοιχείο. Και όσες φορές έτυχε νά μου διαβάσει γραφτά του ή και ό ίδιος όταν τά διάβαζα, ξεχώριζα ένα ρυθμό, όχι όμως χτυπητό, παρά τό ρυθμό εκείνον που έπιδέχεται και που τόν ζητεί ίσως ή πρόζα. Μέ αυτή τήν «cadence» εξέφραζε ό Νάζος, αυτή ήταν τό κύριο μέσο μέ τό όποιον διοχέτευε τις λυρικές του δονήσεις, τις λυρικές του διαθέσεις στην πρόζα του. Τά άλλα λυρικά στοιχεία τής πρόζας του είναι οι εικόνες, οι γρήγορες ματιές του στη φύση, που ποτέ σχεδόν δέν τήν ξεχνά, τά ίδια τά πρόσωπα, τό ίδιο τό θέμα. «Τ' Ολάσπρο Θάμπος» λ.χ. έχει και κύριο πρόσωπο — μιá κοπελλίτσα άλλοπαρμένη — και θέμα «ποιητικό». Σ' αυτά τά λυρικά διηγήματα τό χιούμορ δέν ξεπροβάλλει. Τά έχει συλλάβει ό Νάζος «λυρικά» και τά έγραψε σέ κλίμακα λυρική. Και σ' αυτά όμως και σ' άλλα, όπου ξεμυτίζει υπόκωφα ή και πιό φανερά, τό χιούμορ, ένεργεί άπό τήν πρώτη στιγμή ένα άλλο στοιχείο, τό πιό πολύτιμο σέ κάθε λογοτέχνημα, τό πιό άπαραίτητο, ή υποβολή. Και τούτο δέν είναι μόνο ό τρόπος που άρχίζει και που δένεται τό διήγημα, και που δέ σ' αφήνει μιá και τ' αρχίνισες νά τό παρατήσεις, παρά είναι, νομίζω, και κάτι καθαρότερα και βαθύτερα λυρικό, μιá διάθεση μουσική, λυρική, που μετουσιώνεται, που ένσωματώνεται σέ διήγηση.

Τήν ιδιοτυπία του Νάζου, τήν προσωπικότητά του, σέ όλα αυτά τά συστατικά πρέπει νά τή γυρέψουμε· μ' αυτά έγινε ό,τι είναι, έφτιασε ό,τι έφτιασε, σ' αυτά συνοψίζεται ή παρουσία του στη λογοτεχνία μας. Πρέπει ώστόσο νά τονίσω και τήν λιτότητα του ύφους του. Ακόμα και σέ πολλά άπ' αυτά που έγραφε στις έφημερίδες, τά έντελώς — σαν είδη — δημοσιογραφικά, είναι αισθητή ή λιτότητα. Καμιά περισσολογία στό διάλογο, στην περιγραφή,

1. Και πρόκειται πολύ γλήγορα νά μαζευτούν. Τή σχετική φροντίδα τήν άνάλαβε ή ίδια ή μητέρα του Γεώργιου Νάζου.

στο ζωγράφιμα των προσώπων, και ο παραμικρός στόμφος. Το ουσιαστικό μόνο και ο τόνος ο οικείος, ο «φυσικός». Σε τούτο έδειχνε ο Νάζος πόσο βαθιά είχε άφομοιώσει τα διδάγματα του συμβολισμού. Αύτη ή αναζήτηση του ουσιαστικού θα ήταν και μια από τις βασικές αιτίες — ίσως ή βασικότερη — που έγραφε τόσο λίγο, και διόρθωνε και ξαναδιόρθωνε και δύσκολα έμενε πέρα πέρα Ικανοποιημένος από ό,τι έγραφε. Δεν ήταν καθόλου γραμματένθρωπος και δεν τον βασάνιζαν οι φαγοῦρες της φιλοδοξίας. Ήταν ένας «τεχνίτης» που ήθελε να φτιάσει ώραϊα πράγματα που να ευχαριστούν κ' εκείνον και τους άλλους, όπου να περισώζεται κάπως πιο μόνιμα κάτι από ό,τι στοχάζονταν κ' αισθανόνταν, και που να δίνουν μια ύψηλη και εύγενική δικαίωση στη ζωή του.

Μίλησα στην αρχή του γραφτού τούτου για τη γνήσια εσωτερικότητα του Νάζου. Και σ' εκείνους που από πιο κοντά παρ' ό,τι οι φίλοι του τον πλησίαζαν, θα έδινε άσφα-

λως ο Νάζος την έντύπωση ενός ανθρώπου μοναχικού. Όστόσο, ούτε κλειστός ήτανε νομίζω ούτε περίπλοκος. Ίσα-Ίσα ήτανε πολύ άπλός και πολύ έγκάρδιος, χωρίς βέβαια ν' αγαπά ή να πέφτει εύκολα στις έξομολογήσεις. Και ή λεπτότητά του, ή καλωσύνη του και ή τρυφερότητά του, ή «gentillesse», έβγαιναν από μια πολύ καθαρή και βαθιά πηγή. Είμαι βέβαιος ότι κανένα ποτέ του δεν πλήγωσε ο Νάζος, και πάντως μπροστά μου κανένα ποτέ δεν άκουσα να κακολογήσει. Είχε μια φυσική αὐτάρκεια και μια φυσική Ισορροπία που έδιωχναν με μια σχεδόν αυτόματη κίνηση από την ψυχή του κάθε αίσθημα χαμηλό. Η ανάμνησή του τώρα που έφυγε θα φέρνει πάντα κάτι τὸ άπαλό και τὸ γλυκό μέσα μας, θα είναι μια καθαρή και άγνη ανθρώπινη παρουσία. Ήτανε ένας πραγματικά έκλεκτος άνθρωπος· απ' εκείνους που πάντα ήτανε σπάνιοι και που τώρα όσο πάνε και λιγοστεύουν.

ΚΛΕΩΝ ΠΑΡΑΣΧΟΣ

Ο Γ. ΝΑΖΟΣ ΣΤΗΝ ΤΗΝΟ, ΤΟ 1938